

אורח חיים, הלכות מגילה תרפח

קעא

לשון הרע

(טו) אלא מקדימין לקרותה בע"ש ס (טז) וגובים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו כיום (יז) וביום שבת מוציאים שני ספרים ובשני קורין ויבא עמלק ואומרים על הניסים י (יה) ואין

באר הגולה
ס מלא כמוז נשם
מנהג ירושלמי.
ע הר"ן בפ"ק
דמגילה.

לשון הרע

ביאורי הגר"א

ב' נפורים כו' ושם לכל מפסיקין כו' וע' רש"י שם ד"ה הא כדאימא כו' וק"ל כו' ירמיה כמ"ל סי' תרפ"ה: (יח) ואין עושיין. ירושלמי פ"א וסעודת פורים

פורים ואשתמיטתיה זה לנעל למ"מ: (טו) אלא מקדימין. כמ"ש ה' א' כרנ: (טז) וגובים. שם ד' ב' הואיל כו' שעיניס כו': (יז) וביום כו' קורין. ל'

ברכת אליהו

לשון הרע

לסדר הפטרות הוא חוזר (שער הנה היו מפטירין מעין ארבע פרשיות הללו השנויות לעיל בברייתא — רש"י) אמר אביי כוותיה דר' אמי מסתברא דתנן לכל מפסיקין לראשי חדשים לחנוכה ולפורים ולתעניות ולמעמדות וליוהכ"פ בשלמא למ"ד לסדר פרשיות הוא חוזר היינו דאיכא פרשה בחול אלא למ"ד לסדר הפטרות הוא חוזר הפטרה בחול מי איכא ואידך הא כדאיתא והא כדאיתא. ועיין רש"י שם ד"ה הא כדאיתא, שכתב: ודאי מפסיקין בחול פרשת היום אבל בשבת שיש הפטרה מפסיקין בהפטרות וקורין בהפטרה מעין המאורע. הרי דמפרש דאליבא דר' ירמיה בשבת חנוכה ופורים אין מפסיקין רק בהפטרה, אבל פרשת היום קורין. וק"ל כו' ירמיה כמ"ל סי' תרפ"ה ס"ב וכמ"ש בס"ק ה', ר'.

(יח) ירושלמי דמגילה פ"א ה"ד: וסעודת פורים מאחרין ולא מקדימין ר' זעירא כעא קומי ר' אבהו ויעשו אותן בשבת (סעודות דפורים בשבת — קרבן העדה) א"ל לעשות אות' ימי משתה ושמחה (אסתר ט, כב) (כתיב) את ששמחתו תלויה כב"ד (משמע דבעשייה הדבר תלוי והיינו ע"י ב"ד שאימת יקבעו ר"ח אדר ויהיה י"ד בו פורים — קרבן העדה) יצא זה ששמחתו תלויה בידי שמים (שבת שא"צ קידוש ב"ד ואין ניכר שקובעין אותה לשמחה שבלא"ה יום שמחה הוא — קרבן העדה).⁷ ורלב"ח בתשובות סימן ל"ב הקשה ממש"ש כבבלי בפ"ד ל א: איתמר פורים שחל להיות בע"ש רב אמר

(טו) כמש"ש ה א כרב". (טז) מגילה ד ב: ...מגילה בשבת לא קרינן מ"ט וכו' רב יוסף אמר מפני שעיניהן של עניים נשואות במקרא מגילה (לקבל מתנת האביונים ואי אפשר בשבת — רש"י) תניא נמי הכי אע"פ שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו כיום (שמקדימין בו לקרות גובין הגבאים מתנות האביונים ומחלקין לעניים — רש"י) ומחלקין בו כיום אע"פ שאמרו אדרבה משום דאמרו הוא (אדרבה משום דאמרו להקדים את הקריאה הוא דאמרו להקדים את המתנות כדמפרש תנא טעמא ואזיל מפני שעיניהן של עניים כו' — רש"י) אלא הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו כיום ומחלקין בו כיום מפני שעיניהם של עניים נשואות במקרא מגילה. [ואותו הטעם הוא כשחל ט"ו בשבת ש"גובים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו כיום, מפני שעיניהם של עניים נשואות במקרא מגילה].

(יז) מגילה ל ב כמשנה: בפורים (קורין) ויבא עמלק (שמות יז, ח) ותנן שם כט א: בחמישיית (שבת שלאחר ד' פרשיות) חוזרין לכסדרן לכל מפסיקין (מלקרות ענין היום וקורין בענין מועד מעין המאורע — רש"י) בראשי חדשים בחנוכה ובפורים וכו'. ובגמ' שם ל ב: לסדר מאי ר' אמי אמר לסדר פרשיות הוא חוזר (שבשבתות הללו הפסיקו סדר פרשיות דלא קראו אלא ארבע פרשיות הללו — רש"י) ר' ירמיה אמר

דר' יוסן שמקדימין ליום הכניסה. ואמנם טעמא דת"ק דר' יוסי הוא משום ש"זמנו של זה לא כזמנו של זה". ולהלכה לא סבירא לן דרשה זו לענין זה. אבל ה"י מקום לומר שמחת הטעם. הואיל ונדחו ממקומן יקדימו ליום הכניסה. ולכן כתב רבנו: כמש"ש ה א כרב. והיינו דכמו דלית ליה לרב הסברא, הואיל ונדחו וכו' לענין עיירות, כמו"כ לית לן סברא זו לענין מוקפין, ופסקינן כמתני' שקוראים המגילה בערב שבת. ועדיין צ"ב.

7 הד"א כתב שהרי"ף מביא הירושלמי. וז"ל הרי"ף במגילה ה א — על הא דתנן שם: באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין — פירוש בקריאת מגילה ובתרומת שקלים מקדימין ולא מאחרין וכו' אבל בסעודת פורים וכו' מאחרין ולא מקדימין וכו' עכ"ל. והרי"ף לא הזכיר שזה מהירושלמי. ובעל המאור שם כתב על דברי הרי"ף: ועיקר דבר זה הוא בתלמוד ירושלמי ואינו בתלמוד שלנו, עכ"ל. וגם הר"ן שם מ' שמפרש שהרי"ף התכוון להא דאיתא בירושלמי: אולם כתב שם בדעת הרא"ה ז"ל בפ"י ההלכות: אולי דעתו ה"י שהרב אלפסי ז"ל לא כוון כמה שהוזכר בירושלמי אלא למה שפירש הוא וכו' עכ"ל עי"ש.

ועל מ"ש רבנו להלן בענין גירסת הרי"ף, ראה מ"ש ע"ז בשולי מכתבו של הרה"ג ר' יהושע העשיל הלוי לעווין זצ"ל להרד"ל זצ"ל מביאתאור ישן שנדפס בתחלת ספר עליות אליהו ומה שהשיב לו הרש"ש ע"ז. ועיין בשו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא אורח חיים סימן מ"ב.

6 איתא במגילה ה א: ... והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב פורים שחל להיות בשבת ערב שבת זמנא הוא וכו' מאי ערב שבת זמנא לאפוקי מדרבי דאמר הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה (הא) קמ"ל דערב שבת זמנא הוא. והוסיף ה"א: ואף דרב מייירי כפורים של י"ד בעיירות שחל בשבת והשו"ע כאן מייירי במוקפין שחל ט"ו בשבת ובוה אף לרבי קורין בע"ש כמ"ש במתניתין מ"מ מציין רבינו כרב כו' לאפוקי (מדי יוסי) [מת"ק דר' יוסי] דאמר שם ד ב בחל י"ד בע"ש מוקפין וכפרים מקדימין ליום הכניסה ע"ז מציין כרב דמדס"ל בעיירות שחל בשבת דע"ש זמנו כ"ש במוקפין דאיכא בהדי' עיירות עכ"ל. עדיין קשה שרבנו שבק משנה מפורשת שם ב א שקוראים ב"ד ונקט דברי רב. ומ"ש הד"א דאליבא דרב הוי ק"ו, זה עדיין אינו מעלה ארוכה לקושייתנו. דאמנם בלי דברי רב לא הוי ק"ו, אבל לשם מה צריכים הק"ו, הרי זו משנה מפורשת. ואפ"ל עפ"י דברי המ"מ בהל' מגילה פ"א ה"ד, שכתב — לענין דין בני עיירות ב"ד שחל להיות בשבת —: במשנה (דף ב) חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות מקדימין ליום הכניסה ומוקפין חומה למחר ואין הלכה במשנה זו דאיתא כרבי דאמר (דף ה) הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה ואנן קי"ל כת"ק דברייתא וכרב דאמר הכין פורים שחל להיות בשבת ערב שבת זמנא לאפוקי מדרבי, עכ"ל. והיות שלענין עיירות, אין הלכה כמשנה זו, גם לעניננו — שחל יום מוקפין בשבת — ה"י מקום לומר שאין הלכה כסתם מתני', אלא — כת"ק

באר הגולה

פ עור נסס שדרו
ממתיבתא.

עושין סעודת פורים עד יום אחד בשבת: ז פ (יט) המפרש בים והיוצא בשירא ואינו מוצא מגילה להוליך עמו יקראנה בשלש עשר או בשנים עשר או באחד עשר בלא ברכה

ביאורי הגר"א

דמקדום זכירה לעשייה ושמואל כו' נמסר קדמי זכירה לעשייה וע' רש"י שם ד"ה ה"ג כו': (יט) המפרש כו'. ז"ל הרז"ה פ"א תניא נברייתא המפרש והיוצא לדרך קורין צ"ג כו' וה"ה ל"ב וי"א וכדאי ר"ע לסמוך עליו נשעת הדחק וצירושלמי מפרשי ימים והולכי כו' כנ"ל ס"ה הא דאפשר הא דלא אפשר וכ"כ מרדכי והג"מ:

מאחרין ולא מקדימין ויעשו אותן נשנת לעשות אות' ימי משתה ושמתה כתיב את ששמתו תלוי' צנ"ד ילא זה ששמת' תלוי' בידי שמים. ורילצ"ח הקשה ממ"ש צפ"ד ל' א' עשייה וזכירה כו' וע' רש"י צ' צ' ד"ה אשכחן כו' ועיין מ"א ועיין פר"ח שדחהו: ולי נראה שגירסת הר"ף הימה כגו' הספרים הישנים ר"א מקדימין כי היכי

ברכת אליהו

כו' אבל אם בהדדי אתיא שפיר דמי אמנם הר"ף לשיטתו דס"ל כהירושלמי דעושין הסעודה אחר השבת שפיר גורס כי דלא תקדים כו' אבל אם בהדדי אתיא שפיר דמי אמנם הר"ף לשיטתו דס"ל כהירושלמי דעושין הסעודה אחר השבת שפיר גרס כי היכי דתקדים ואם י"ד בשבת שפיר מודה רב דהא תקדים זכירה לעשייה, וע"ע מש"ש.

(יט) ז"ל הרז"ה במגילה פ"א ה א: תניא ברייתא המפרש והיוצא לדרך קורין בי"ג כתב עלה ה"ר אפרים ז"ל דהא דרב ורב אסי דאית ליה קריאה שלא בזמנה כגון שחל להיות בשבת לבני עיירות או שחל להיות בע"ש לבני כרכים אבל בי"א ובי"ב ליכא למקרא כלל דהא בטלו להו ובברייתא זו לא הזכירו אלא בי"ג בלבד אלו דברי הרב ז"ל ואני אומר הו"ה ל"ב וי"א וכדאי הוא ר"ע סתימתאה לסמוך עליו בשעת הדחק כגון המפרש ויוצא לדרך שמאחר שהתירו לו בי"ג הו"ה ל"ב וי"א ובי"ג בלבד ר' בא בשם רב יהודה כלל שאמרו ידחה ממקומו ובלבד בעשרה ותו גרסינן בירושלמי מפרשי ימים והולכי מדברות קורין כדרכן בי"ד וברייתא פליגא עלה כמשמעה אי נמי יש לומר הא דאפשר ליה הא דלא אפשר ליה. [ומ"ש, וכדאי הוא ר"ע וכו', ר"ל כמש"ש ב א — על הא דתנן: מגילה נקראת בי"א בי"ג בי"ד טו — זו דברי ר"ע סתימתאה דדריש זמן זמנם זמניהם אבל חכמים אומרים אין קורין אותה אלא בזמנה. ועיין רש"י שם ד"ה איכא דאמרי וכו'.]

ומה שסיים הרז"ה „ותו גרסי' בירושלמי וכו'“, היינו כנ"ל בס"ה כרמ"א: ואם הוא במדבר או בספינה קורא ביום י"ד כמו רוב העולם. [וכמש"ש סקי"ג. ועמש"ש בהערה 4]. וכ"כ מרדכי והג"מ. [וז"ל המרדכי שם פ"א סימן תשע"ד: תניא בתוספתא דמגילה פ"ק היוצאין כשירא והמפרשים בספינה קורין בי"ד וכ"כ בה"ג לא אמרו להקדים אלא לכפרים ויש מרבותינו שאומרים שאם אין בידם מגילה מוטב שיקדימו ויקראו ממה שלא יקראו כלל וכן נראה בעיני דגרסינן בירושלמי דמגילה פ"ק תניא ר' נתן אומר כל החדש כשר לקריאת מגילה שנאמר והחדש אשר נהפך להם וגו' (אסתר ט, כב) אמר רבי חלבו ובלבד עד ט"ו. ובהגמ"ר פ"א מהל' מגילה ה"ו אות ט': תניא בתוספתא בפ"א דמגילה היוצא כשירא והמפרש בספינה קורין בי"ד וכן כתב בה"ג לא אמרינן להקדים אלא בכפרים וכתב רא"ם שאם אינו יכול לקרותה בי"ד שיקדים בי"ג או בי"ב או בי"א לא קודם וכן כתב כבעל הרוקח וכתב שאין לברך לא לפניו ולא לאחריה וכן בתשובת רבינו גרשו' מ"ה דיחיד אין לו לברך לא לפניו ולא לאחריה

מקדימין פ' זכור ושמואל אמר מאחרין רב אמר מקדימין כי היכי דלא תיקדום עשייה לזכירה ושמואל אמר מאחרין אמר לך כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר עשייה וזכירה בהדי הדדי קא אתיין. ועשייה היא הסעודה כמש"ש ב ב: אשכחן עשייה וזכירה מגלן. וערש"י שם ד"ה אשכחן עשייה, שכתב: דמשתה ויו"ט שתהא לפרזים בי"ד ומוקפין בט"ו. הרי דמוקפין עושין הסעודה בשבת ולא אחר השבת ודלא כדברי הירושלמי. ועמ"א ועיין פר"ח שדחהו. [וז"ל המ"א בסק"י: ור"ל חביב האריך בראי' שהסעודה היא בשבת ועשה כן מעשה בירושלים וגם משלוח מנות בשבת כי המנות הם מהסעודות עכ"ל ב"ח ורדב"ז ח"א קמ"ז פסק כשו"ע וכנ"ל דראיות דרלב"ח אינן מוכרחות וגם אין בנו כח לחלוק על הירושלמי וכו' עכ"ל. וכתב המחצית השקל: ומ"ש מ"א לעיל דאין ראיית מהרלב"ח מכרחת אפשר ר"ל דאע"ג דהסעודה היא ביום א' מ"מ כיון דאינה אלא לתשלומין ליום השבת מיקרי בהדדי קאתי אף דלפי האמת קדמה הזכירה וכמ"ש הפר"ח ע"ש. עכ"ל. והפר"ח באות ר' הביא הראיה הנ"ל של הרלב"ח, וכתב: ולדידי לא מכרעא הך ראייה לדחות הירושלמי דכיון שעיקר הסעודה שעושין בי"ו הוא בשביל ט"ו שחל להיות שבת ואינה אלא (שלומי) [תשלומין] ט"ו שייך שפיר למימר עשייה וזכירה בהדי הדדי קאתיין. וע"ע מש"ש]. ולי נראה שגו' הר"ף שסובר להלכה כירושלמי היתה כגירסת הספרים הישנים: רב אמר מקדימין וכו' כי היכי דתקדום זכירה לעשייה ושמואל אמר מאחרין כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר קדמי זכירה לעשייה. ולפי גו' זו עיקר הקפידא היא שהזכירה תהיה קודם עשייה ולא בהדדי. [והלא שמואל פליג על רב רק [בהא] דסומך על מוקפין כמ"ש הא איכא מוקפין אבל מאי דמצריך רב בעיירות מצריך שמואל במוקפין וא"כ ע"כ גורס גבי שמואל האיכא מוקפין דהוי זכירה קודם עשי' ולפי"ז הלא ס"ל לגמ' דידן כמו הירושלמי דעושין הסעודה אחר השבת — ד"א].

וערש"י שם ד"ה ה"ג כו'. [שכתב: ה"ג כי היכי דלא ליקדום עשייה לזכירה. וביאר הד"א: והיינו שבא לאפוקי מגירסא הישנה הנ"ל דרש"י ס"ל דעושין סעודה בשבת ואם נימא דגרסינן כגירסא הישנה דס"ל לרב הצריך לאקדומי זכירה לעשייה א"כ קשה אמאי איתא שם בחל להיות פורים י"ד בשבת עצמה אמר ר"ה לד"ה אין מקדימין ואמאי הלא לא יהיה לרב הזכירה קודם עשייה ואי משום דתקדים קודם עשייה דמוקפין זה לא חשיב לרב דהלא בזה פליג שמואל ואמר האיכא מוקפין לכן כ' רש"י דגרסינן כי היכי דלא תקדים